

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 2
від «06» вересня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ АКОРДЕОН»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент акордеон» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 22 с.

Укладачі: **Корнійчук Н. В.**, викладач, завідувач відділу народних інструментів Запорізької дитячої музичної школи № 1, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; керівник секції баяна та акордеона Запорізького міського методичного об'єднання викладачів мистецьких шкіл; викладач циклової комісії «народні інструменти» КЗ «Запорізький фаховий музичний коледж ім. П. І. Майбороди» Запорізької обласної ради, *координатор групи*;
Гончаров А. О., доцент кафедри виконавських дисциплін № 2 Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат мистецтвознавства;
Кацарська І. В., викладач Миргородської дитячої музичної школи ім. А. П. Коломійця, спеціаліст вищої категорії, старший викладач;
Савченко В. О., викладач Харківської дитячої школи мистецтв №3, спеціаліст вищої категорії.

Рецензенти: **Большак О. А.**, викладач, завідувач відділу народних інструментів Чернігівської музичної школи № 2 імені Євгена Богословського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Передрій С. М., викладач, завідувач відділу народних інструментів Запорізької дитячої музичної школи № 6, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Рунчак О. І., викладач Дитячої школи мистецтв № 4 (м. Київ), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач Центру неперервної культурно-мистецької освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, член Національної всеукраїнської музичної спілки;
Черказова Є. І., завідувач кафедри баяна та акордеона Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, професор, народна артистка України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент акордеон**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на акордеоні, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі акордеона. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на методиках сучасної світової акордеонної школи, репертуарної спадщини різних епох, музично-виконавських традиціях і сучасних досягненнях провідних акордеоністів-виконавців.

Типова навчальна програма може бути основою для розробки викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент акордеон**». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладання навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок гри на акордеоні, розвиток рівня музично-виконавської майстерності, залучення до акордеонного мистецтва взагалі, мотивації подальшого навчання гри на акордеоні в закладах фахової передвищої мистецької освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Музичний інструмент акордеон**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів

– 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для:

- 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (*2 год. занять на тиждень*);
- 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (*3 год. занять на тиждень*).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі **загальну кількість навчальних годин** рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів (за індивідуальної потреби учня/учениці); повторення/закріплення вивченого матеріалу; репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни **«Музичний інструмент акордеон»** формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового** контролю.

Поточний контроль здійснюється викладачем упродовж навчального року: під час навчальних занять (поурочний контроль), за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може проходити у формі: контрольних уроків, заліків (*зокрема з перевірки рівня технічних, творчих навичок*), прослуховувань. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі річного *контрольного заходу*, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою.

Наприкінці 5 року навчання проводиться **підсумковий контроль** за результатами опанування типової навчальної програми у формі **іспиту**.

Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з різностильових, різнохарактерних творів (епох Ренесансу, Бароко, Класицизму або Романтизму, сучасних музичних напрямів (джаз, поп, рок та ін.), оригінальних творів сучасних композиторів (*з можливим використанням фонограм «–»*). Рекомендовано включати до програми твір українського композитора або обробки української мелодії. З метою реалізації творчих підходів та мотивації до навчання актуальним є включення до програми твору, створеного/вивченого учнем/ученицею самостійно або підібраного на слух.

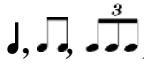
Оцінювання рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) вираженні за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня

навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання.

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, засновуватися на індивідуальному підході, спрямованому на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розумінні ними власного прогресу навчання й формуванні бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з навчальними досягненнями інших учнів.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: розвиток свободи виконавського апарату учня; опанування артикуляційно-штрихової техніки на акордеоні: відтворення видів туше, використання штрихів *legato*, *non legato*, *staccato* залежно від характеру твору, динаміки, фактури; вдосконалення навичок ведення міха, прийому тремоло; оволодіння технікою виконання мелізму *форілаг*; застосування літерних позначень нот; продовження вивчення поліфонії як виду багатоголосся; форм музичних творів; розвиток навичок самостійного розбору твору, підбору мелодій та акомпанементів на слух; повторення раніше вивченого репертуару з метою розвитку довгострокової пам'яті та накопичення репертуару.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 1. Підготовка до гри. Опанування ритмічних груп. Удосконалення навичок звуковидобування, самостійного розбору творів. Поняття музичної форми. Поліфонія</p>	<p>Підготовка акордеона до гри. Самостійне регулювання ременів. Корегування посадки, постановки рук (за необхідності).</p> <p>Ритмічні групи:</p> <p>їх опрацювання в гамі C-dur. Гами C-dur, a-moll, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням).</p>	32	<p>Розуміє та застосовує основні правила посадки за інструментом та постановки рук. Володіє навичками регулювання ременів по довжині.</p> <p>Виконує гами C-dur, a-moll, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненнями); відтворює різні ритмічні рисунки (<i>дуолі</i>, <i>тріолі</i>, <i>квартолі</i>) у гамі C-dur в одному метрі, застосовуючи різні штрихові комбінації (<i>non legato</i>, <i>legato</i>, <i>staccato</i>) та різні темпові співвідношення – від повільного до помірнього/швидкого. Відтворює ритмічну пульсацію, наголоси, дотримується правил</p>

	<p>Поняття «туше». Види туше.</p> <p>Типи фактури. Поліфонія як вид багатоголосся. Основні закономірності поліфонії.</p> <p>Опанування мелізму <i>форшлаг</i>, його видів.</p> <p>Музична форма як система засобів вираження музичного твору, її основні складові. Види простих форм музичних творів.</p> <p>Самостійний розбір п'єс з репертуару елементарного підрівня початкової мистецької освіти.</p> <p>Літерні позначення нот.</p>	<p>аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха. Знає технологію виконання основних видів туше: натиск, удар, поштовх, ковзання; використовує їх, враховуючи конструктивно-акустичні особливості інструмента.</p> <p>Вміє розрізняти два типи фактури у творах, які виконує (гомофонно-гармонічного та поліфонічного складу). Виконує твір з елементами поліфонії, передає особливості ведення голосів, закономірності їх поєднання.</p> <p>Розпізнає графічне зображення <i>форшлагу</i> в нотному тексті, вміє правильно розшифровувати та грати види <i>форшлагів</i> (<i>короткий, подвійний короткий, довгий</i>).</p> <p>Виконує та вміє аналізувати твори, які мають прості 2-х та 3-х частинні форми. Визначає основні елементи музичної форми: мотив, фраза, речення, період.</p> <p>Виконує п'єси та дотримується основних правил розбору нотного тексту (визначення тональності, розміру, особливостей мелодії, її ритмічних структур, аплікатури, штрихів, фразування тощо).</p> <p>Вміє розшифровувати літерні позначення нот (С – до, D – ре, E – мі, F – фа, G – соль, A – ля, H – сі, B – сіб) для їхнього застосування в грі акомпанементів лівою рукою.</p>
--	---	---

	Повторення творів, вивчених у попередній навчальний період.		Виконує твори, вивчені у попередні навчальні роки.
<p>Модуль 2. Удосконалення технічних навичок гри, міхово-пальцевих прийомів. Твори складної форми. Сюїта. Навички роботи з нотним текстом. Формування слухових уявлень</p>	<p>Гами з одним ключовим знаком, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням). Ускладнення гри гам <i>G-dur, F-dur</i> різними ритмічними рисунками (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>).</p> <p>Хроматична гама правою рукою, особливості аплікатури.</p> <p>Удосконалення роботи над міховеденням, опанування штриха <i>деташе</i>. Застосування прийому <i>тремоло міхом</i>. Ознайомлення з прийомом гри <i>пальцеве тремоло</i>.</p> <p>Види творів складної форми. Сюїта як приклад роботи над твором циклічної форми – сюїтою.</p>	38	<p>Виконує гами з одним ключовим знаком, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненнями). Відтворює різні ритмічні рисунки (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) у гамах <i>G-dur, F-dur</i> в одному метрі, застосовуючи різні штрихові комбінації та темпові співвідношення – від повільного до помірного/швидкого. Відтворює ритмічну пульсацію, наголоси, дотримується правил аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха.</p> <p>Виконує хроматичну гаму правою рукою, знає аплікатурні правила її виконання, удосконалює рухливість пальців, підкладання 1 пальця.</p> <p>Контролює рівність звучання, збалансованість рухів міха лівою рукою під час гри штрихом <i>деташе</i>. Вдосконалює якість виконання прийому <i>тремоло міхом</i>, опановує прийом гри <i>пальцеве тремоло</i>; застосовує різні види <i>тремоло</i> у вправах та творах.</p> <p>Знає основні різновиди творів складної форми, розрізняє їх характерні особливості. Виконує сучасну сюїту (або 3 частини з неї), розкриває її образний зміст зі збереженням цілісності форми.</p>

	Формування навичок підбору на слух мелодій та акомпанементів до них. Основні принципи роботи з аплікатурою.		Підбирає на слух просту мелодію, визначає головні ступені ладу, підбирає акомпанемент лівою рукою (з використанням головних ступенів ладу). Вміє самостійно визначати аплікатуру в нотному тексті твору (або його фрагменті), розуміючи взаємозв'язок аплікатури з фактурою та стилістичними особливостями твору.
Всього годин у навчальному році:		70	

Протягом першого року навчання учень/учениця опановує: 2-4 етюди, 8-10 творів, різних за жанрами та характером, у тому числі 1 твір складної форми, 1 поліфонічний твір, 1 твір українського композитора або обробку української мелодії, 1-2 мелодії, підібрані на слух, 1-2 твори, вивчені самостійно.

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерні твори, серед яких обов'язково твір складної форми або поліфонічний.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця демонструє:

- впевнену та якісну гру з використанням основних навичок звуковидобування, штрихів, прийомів гри відповідно до характеру, будови та фактури твору;
- цілісність форми музичного твору, розкриття його образного змісту.

Другий рік навчання. Завдання: подальше вдосконалення виконавської техніки; ознайомлення з підголосковою поліфонією; оволодіння технікою виконання мелізму *мордент*; продовження опрацювання основ міховедення; ознайомлення з формою варіацій; подальша робота над розвитком музичних здібностей учнів (музичного слуху, ритму), навичок розбору, вивчення тексту напам'ять; транспонування мелодій; збагачення концертного репертуару; засвоєння правил підготовки до публічного виступу.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3. <i>Удосконалення технічних навичок гри. Підголоскова поліфонія. Опрацювання штрихів, мелізмів, основ міховедення.</i>	Гами до 2 знаків, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням). Принципи аплікатури в гамах, що починаються з чорних клавіш. Ускладнення гам <i>D-dur</i> , <i>B-dur</i> різними ритмічними рисунками	32	Виконує гами до 2 знаків, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням). Застосовує певні аплікатурні принципи в гамі <i>B-dur</i> . Відтворює різні ритмічні рисунки (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) у мажорних гамах до двох знаків в одному метрі,

<p>Розвиток музичної пам'яті</p>	<p>(дуолі, тріолі, квартолі). Ознайомлення з хроматичною гамою лівою рукою.</p> <p>Підголоскова поліфонія в народних піснях.</p> <p>Вивчення мелізму <i>мордент</i>.</p> <p>Опрацювання штрихів: <i>tenuto, portato</i>.</p> <p>Філірування звука. Опрацювання основ міховедення та звуковидобування під час використання динамічної шкали: від <i>pp</i> до <i>ff</i>.</p> <p>Робота над творами з використанням метронома як підготовчий етап до гри під фонограму.</p>	<p>дотримується правил аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха. Виконує хроматичну гаму лівою рукою, знає та дотримується аплікатурної формули її виконання.</p> <p>Виконує поліфонічну обробку народних пісень підголоскового складу, дотримуючись плавності ведення голосів, виразності мелодичних ліній.</p> <p>Розпізнає графічне зображення <i>морденту</i> в нотному тексті, вміє правильно розшифровувати та грати види <i>мордентів</i> (одиначний перекреслений, одиначний неперекреслений, подвійний перекреслений, подвійний неперекреслений).</p> <p>Розуміє та застосовує у творах техніку виконання штрихів: <i>tenuto</i> (звуки витримуються повністю відповідно до зазначеної в нотному тексті довжини ноти), <i>portato</i> (звуки виконуються як на <i>legato</i>, але акцентовано, легкими пальцевими поштовхами).</p> <p>Вміє здійснювати філірування звука в творах кантиленного характеру. Демонструє плавне ведення міха на «розтяг» і «стиск». Розуміє залежність гучності звуку від сили ведення міха, вміє відтворювати на акордеоні динамічні відтінки: від <i>pp</i> до <i>ff</i>.</p> <p>Вміє користуватися метрономом, розрізняє темпи за метрономом Мельцеля. Виконує вправи та твори під метроном у</p>
---	---	---

	<p>Застосування таблиці основних темпів за метрономом Мельцеля.</p> <p>Розвиток музичної пам'яті.</p>		<p>різних темпах (від сповільненого до потрібного).</p> <p>Постійно виробляє навички вивчення тексту напам'ять шляхом структурування та деталізації музичного твору. Грає п'єси, вивчені раніше, збагачує свій концертний репертуар.</p>
<p>Модуль 4. Октавна техніка. Твори складної форми: варіації. Розвиток навичок роботи з музичним текстом. Правила підготовки до публічного виступу</p>	<p>Робота над <i>октавною</i> технікою правої руки в межах мажорних гам до 2 знаків, арпеджіо.</p> <p>Опанування прийому гри <i>glissando</i> правою рукою.</p> <p>Твори варіаційної форми. Цезура. Динамічний план варіацій.</p> <p>Формування навичок читання з листа п'єс, їх транспонування.</p> <p>Правила підготовки до публічного виступу.</p>	38	<p>Контролює рухи правої руки, вільний стан зап'ястка під час гри мажорних гам до 2 знаків, арпеджіо <i>октавами</i>.</p> <p>Контролює правильне положення кисті, пальців правої руки на клавіатурі при висхідному та низхідному рухах під час виконання прийому гри <i>glissando</i>.</p> <p>Виконує варіації як цілісну складну форму. Усвідомлює та передає характер як кожної варіації окремо, так і логічно об'єднує всі частини варіацій за будовою та змістом. Демонструє усвідомлене застосування цезур між частинами варіацій, динамічне наповнення варіацій, логічну кульмінацію.</p> <p>Вільно читає з листа та транспонує п'єси, що відповідають за складністю елементарному підрівню початкової мистецької освіти.</p> <p>Знає основні правила підготовки до публічного виступу. Демонструє культуру поведінки на сцені.</p>
Всього годин у навчальному році:			70

Протягом другого року навчання учень/учениця опановує: 2-4 етюди, 8-10 творів, різних за жанрами та характером, у тому числі 1 твір складної форми, 1 поліфонічний твір, 1 твір українського композитора або обробку української мелодії, 1-2 твори естрадного напрямку (можливо під фонограму «←→»).

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерні твори, серед яких обов'язково твір складної форми або поліфонічний.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця демонструє:

- використання опанованих штрихів, прийомів гри, динамічних відтінків для відтворення характеру образів творів;
- навички основ міховедення та звуковидобування у творі кантиленного характеру;
- впевнену, артистичну поведінку.

Третій рік навчання. Завдання: розвиток рухливості пальців рук; засвоєння мелізматика (*трель, групето*), прийому гри *vibrato*; ознайомлення з контрастною поліфонією, формою рондо; вивчення руху *терціями, секстами*; робота над музично-образною стороною творів з поглибленим засвоєнням агогіки, темброво-динамічними співвідношеннями; формування творчих навичок створення мелодій та акомпанементів до них.

Навчальна модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5. Контрастна поліфонія. Агогіка в музичних творах	<p>Гами до 3 знаків, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням). Ускладнення гам <i>A-dur, Es-dur</i> різними ритмічними рисунками (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>).</p> <p>Ознайомлення з контрастною поліфонією. Контрастна поліфонія в старовинних танцях. Прелюдія як самостійний твір. Особливості міховедення в поліфонічних творах.</p>	48	<p>Виконує гами до 3 знаків, довгі, короткі арпеджіо, акорди (тонічний тризвук з оберненнями). Відтворює різні ритмічні рисунки в гамах <i>A-dur, Es-dur</i> (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) в одному метрі, дотримується правил аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха.</p> <p>Розуміє основні ознаки, принципи побудови контрастної поліфонії. Знає види старовинних танців (<i>менуєт, алеманда, куранта, сарабанда, жига, сициліана, гавот, буре, полонез, павана та ін.</i>), визначає їхні жанрові риси. Виконує старовинний танець або прелюдію; демонструє відчуття стійкого мелодико-ритмічного малюнку як кожного голосу,</p>

	<p>Вивчення мелізмів: <i>трель, групето.</i></p> <p>Агогічні відхилення <i>rubato, rallentando, accelerando, ad libitum, tenuto, ritenuto</i> в контексті фразування та стилістичних особливостей твору.</p>		<p>так і цілого твору, дотримання штрихів, мелізматика. Демонструє техніку зміни напрямку руху міха, чітку координацію рухів під час виконання поліфонічних творів.</p> <p>Розпізнає графічне зображення мелізмів у нотному тексті, вміє правильно розшифровувати та грати <i>трелі, групето.</i></p> <p>Розуміє значення термінів <i>rubato, rallentando, accelerando, ad libitum, tenuto, ritenuto.</i> Демонструє агогіку у фразуванні як незначне відхилення від основного темпу для досягнення більшої музичної виразності у звучанні твору.</p>
<p>Модуль 6. Розвиток рухливості пальців рук. Виконання подвійних нот. Форма рондо. Розвиток творчих навичок. Темброво-динамічні співвідношення</p>	<p>Ознайомлення з рухом <i>терціями, секстами</i> правою рукою в мажорній гамі з дотриманням аплікатурних формул.</p> <p>Розвиток рухливості пальців рук на прикладі вправ. Застосування різних видів техніки в етюдах та творах рухливого характеру.</p> <p>Виконання музичного твору з фрагментами подвійних нот (гармонічних інтервалів).</p> <p>Ознайомлення з формою та особливостями</p>	57	<p>Контролює положення правої руки, швидкість руху <i>терціями, секстами</i> під час зміни позицій у гамі, дотримується аплікатурних формул.</p> <p>Відпрацьовує вправи з різними аплікатурними комбінаціями, з використанням гамоподібних, арпеджованих пасажних елементів. Демонструє якість, чіткість втілення різних видів техніки та їх зміну в етюдах та творах рухливого характеру.</p> <p>Грає музичні твори, які фрагментарно містять гармонічні інтервали, досягає їх синхронного звучання.</p> <p>Виконує твір у формі рондо, визначає, чує, передає характер рефрену та епізодів.</p>

	<p>будови рондо.</p> <p>Формування творчих навичок: створення мелодії, підбір на слух, написання 2-го голосу, підбір акомпанементу.</p> <p>Опанування прийому гри <i>vibrato</i>.</p> <p>Темброво-динамічні співвідношення. Використання контрастної динаміки. Техніка використання регістрів. Розвиток слухового контролю.</p>	<p>Демонструє здатність до цілісного охоплення звучання всіх частин рондо, збереження єдності темпу.</p> <p>Виконує мелодію, створену власно або підібрану на слух (у межах речення, періоду), придумує 2-й голос (чи підголосок), підбирає акомпанемент у межах головних ступенів ладу.</p> <p>Знає умовне позначення <i>vibrato</i> в нотному тексті. Володіє технікою виконання різних видів <i>vibrato</i> (кистю правої або лівої руки, дрібним тремтінням правої (інколи лівої) руки, ударами кисті правої руки по грифу, поштовхами коліна лівої ноги вгору). Виконує <i>vibrato</i> з різною швидкістю, а також з прискоренням та уповільненням коливань. Вільно володіє всіма варіантами співставлення та плавного перетікання темброво-динамічних контрастів. Демонструє контрастну динаміку через володіння міхом (координує м'язові зусилля ведення міха та сили звуку). Правильно застосовує регістри відповідно до характеру, діапазону викладення твору. Розрізняє звукові градації, відмінності в нюансуванні.</p>
Всього годин у навчальному році:		105

Протягом третього року навчання учень/учениця опановує: 2-4 етюди, 8-10 творів, різних за жанрами та характером, у тому числі 1 твір складної форми, 1 поліфонічний твір, 1 твір українського композитора або обробку української мелодії, 1-2 мелодії, створені власно учнем/ученицею або підібрані на слух, 1-2 твори естрадного напрямку (можливо під фонограму «←»).

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерні твори, серед яких обов'язково твір складної форми або поліфонічний.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця демонструє:

- рухливість пальців під час виконання твору рухливого характеру;
- основні принципи побудови та звучання творів;
- вміння застосовувати різні прийоми гри, мелізми, динамічні контрасти;
- відтворення агогічних змін, темброво-динамічних співвідношень в музично-образному плані творів;
- виразність виконання музичних творів на основі постійного слухового контролю.

Четвертий рік навчання. Завдання: освоєння імітаційної поліфонії; ознайомлення з сонатною формою; оволодіння творами різних напрямів сучасної музики; розширення обсягу більш складних прийомів гри; удосконалення творчих навичок, слухових уявлень.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7. <i>Основи імітаційної поліфонії.</i> <i>Розвиток слухових уявлень</i>	<p>Гами до 4 знаків, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тризвук з оберненням).</p> <p>Ускладнення гам <i>E-dur, As-dur</i> різними ритмічними рисунками (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>).</p> <p>Види поліфонії: імітаційна поліфонія. Характерні ознаки імітаційної поліфонії. Ознайомлення з творами імітаційної поліфонії: канон, інвенція.</p> <p>Продовження формування творчих навичок та розвитку слухових уявлень.</p>	48	<p>Виконує гами до 4 знаків, довгі, короткі арпеджіо, акорди (тонічний тризвук з оберненнями).</p> <p>Відтворює різні ритмічні рисунки в гамах <i>E-dur, As-dur</i> (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) в одному метрі, дотримується правил аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха.</p> <p>Розуміє основні принципи побудови імітаційної поліфонії. Виконує твір імітаційної поліфонії.</p> <p>Демонструє усвідомлене виконання окремих голосів та їх поєднання, відчуває спрямованість розвитку кожної мелодичної лінії.</p> <p>Грає з листа доступні за складністю мелодії, підбирає на слух акомпанементи до них, застосовуючи поєднання басів з усіма видами акордів на лівій клавіатурі.</p>
Модуль 8. <i>Ускладнення ритмічних рисунків.</i> <i>Сонатна форма.</i> <i>Напрями сучасної музики.</i>	<p>Ускладнення ритмічних рисунків.</p> <p>Ознайомлення з ритмічними групами: <i>квінтоль, сектоль</i> на основі мажорних гам до 2 знаків.</p>	57	<p>Чітко, ритмічно, виразно виконує ритмічні групи з додаванням <i>квінтоль, сектоль</i> на основі мажорних гам до 2 знаків з дотриманням визначеного темпу, правил аплікатури,</p>

<p>Оригінальні виконавські прийоми. Удосконалення технічних та творчих навичок</p>	<p>Гра пунктирним ритмом. Використання ускладнених ритмів в етюдах та п'єсах.</p> <p>Ознайомлення з сонатною формою, особливостями її будови. Виконання сонати або сонатини як приклад роботи над твором сонатної форми.</p> <p>Ознайомлення з напрямками сучасної музики.</p> <p>Ознайомлення з прийомом гри міхом <i>рикошет</i>.</p> <p>Оригінальні виконавські прийоми: <i>кластер, кластерне глісандо</i>.</p> <p>Удосконалення навичок транспонування мелодій з акомпанементом.</p>	<p>зміни напрямку руху ведення міха. Точно відтворює пунктирний ритм. Уміє відтворювати ускладнені ритми в етюдах, п'єсах.</p> <p>Виконує музичний твір сонатної форми (або частину), розуміє його будову. Virізняє контрастні теми, логіку тонально-гармонічного розвитку, характерні ознаки форми. Демонструє відчуття єдиної наскрізної лінії музичного розвитку твору. Використовує інтонаційні та динамічні нюанси, застосовує різноманітні способи звуковидобування. Розкриває образно-смісловий зміст твору.</p> <p>Розуміє стилістику виконання творів різних напрямів сучасної музики (джаз, поп, рок та ін.), відображає певні ритмічні, штрихові, динамічні особливості виконання цих творів.</p> <p>Знає умовні позначення <i>рикошету</i> в нотному тексті. Розуміє техніку відтворення міхом основних видів рикошету (дуольний, тріольний).</p> <p>Демонструє виконання <i>кластеру, кластерного глісандо</i> долонею або кулаком різними видами туше як виразні прийоми для передачі особливого емоційного піднесення.</p> <p>Демонструє вміння транспонувати раніше вивчені мелодії з акомпанементом в заданій тональності.</p>
--	---	---

	Розвиток технічних навичок виконання віртуозних творів, уміння швидко переключати увагу на різні види техніки. Удосконалення техніки перемикання реєстрів.		Віртуозно виконує твори рухливого характеру, якісно та швидко здійснює перехід з одного на інший вид техніки (наприклад, гамоподібна → арпеджована → акордова). Вміє своєчасно перемикати реєстри між частинами творів.
Всього годин у навчальному році:		105	

Протягом четвертого року навчання учень/учениця опановує: 2-4 етюди, 8-10 творів, різних за жанрами та характером, у тому числі 1 твір складної форми, 1 поліфонічний твір, 1 твір українського композитора або обробку української мелодії, 2-3 твори різних напрямів сучасної музики (можливо під фонограму «←»).

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерні твори, серед яких обов'язково твір складної форми або поліфонічний.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця демонструє:

- гнучкість і технічність у виконанні, слуховий контроль якості звуку;
- відтворення стилістики творів з урахуванням ритмічних, динамічних, тембрових, темпових та характерних особливостей;
- певний рівень виконавської свободи, образного мислення, артистичності та осмисленості гри.

П'ятий рік навчання. Завдання: розширення обсягу нових, більш складних прийомів гри; закріплення та вдосконалення технічних та інтелектуальних навичок виконання гамоподібної, арпеджованої, акордово-гармонічної та поліфонічної фактур; ускладнення репертуару за технічними та художніми вимогами; продовження формування музично-естетичного смаку на основі різноманітного за стилем і характером репертуару.

Цей рік є заключним етапом середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти, тому особлива увага приділяється підготовці програми підсумкового іспиту, достатньої для вступу до закладів професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. <i>Накопичення, удосконалення виконавських навичок. Поліритмічні сполучення тривалостей нот.</i>	Гами до 5 знаків, арпеджіо (довгі, короткі), акорди (тонічний тривук з оберненням) з використанням усього діапазону інструмента. Ускладнення мажорних гам до 3 знаків різними	48	Виконує гами до 5 знаків, довгі, короткі арпеджіо, акорди (тонічний тривук з оберненнями) з використанням усього діапазону інструмента. Відтворює різні ритмічні рисунки на прикладах мажорних гам до 3 знаків

<p>Сценічна витримка і артистизм</p>	<p>ритмічними рисунками (дуолі-секстолі).</p> <p>Ознайомлення з творами імітаційної поліфонії: фугета, фугато, fuga. Особливості розбору поліфонічного твору. Вплив конструктивно-акустичних особливостей акордеона на специфіку перекладення поліфонічних творів для акордеона. Формування поліфонічних слухових уявлень.</p> <p>Розширення кола складних ритмічних рисунків: чергування поліритмічних сполучень тривалостей (дуолі – триолі, триолі – квартолі та ін.) у творах сучасних композиторів.</p> <p>Опрацювання навичок сценічної витримки та артистизму.</p>		<p>(дуолі-секстолі) в одному метрі, дотримується правил аплікатури, зміни напрямку руху ведення міха.</p> <p>Знає характерні риси фугети, фугато, fugи, особливості побудови fugи як найвищої форми поліфонії. Демонструє вміння самостійно розібрати фрагмент поліфонічного твору: підібрати раціональну аплікатуру, опрацювати окремо кожен голос, горизонтальний рух голосів та їхню вертикальну взаємодію. Демонструє виконання голосів різними прийомами пальцевої та міхової артикуляції, поєднаннями різних штрихів. Виконує поліфонічний твір, демонструє вміння чути поліфонічну тканину, вести кожен голос окремо і всю сукупність голосів в їх взаємозв'язку згідно характеру звучання усього твору.</p> <p>Точно відтворює складні ритмічні рисунки та чергування поліритмічних сполучень тривалостей в одному темпі, використовує їх у творах сучасних композиторів.</p> <p>Демонструє сценічну витримку та артистизм, застосовує опановані засоби музичної виразності для відтворення художнього образу музичного твору.</p>
<p>Модуль 10. Підготовка до випускного іспиту. Закріплення, удосконалення</p>	<p>Удосконалення дрібної та крупної техніки правої та лівої рук на основі опанованих гам, арпеджіо, акордів, вправ, етюдів.</p>	<p>57</p>	<p>Відпрацьовує гами до 5 знаків, довгі, короткі арпеджіо, акорди; вправи, етюди з використанням дрібної техніки (гамоподібна,</p>

<p><i>та розширення знань та вмінь, необхідних для якісної гри</i></p>	<p>Особливості роботи над творами складної форми.</p> <p>Закріплення та вдосконалення творчих навичок учня.</p> <p>Підготовка програми випускного іспиту. Робота над основними виконавськими навичками.</p> <p>Розвиток асоціативного мислення і образної уяви під час роботи над художнім образом музичного твору.</p> <p>Відпрацювання, повторення вивченого репертуару, вільне володіння навичками самостійного розбору творів рівня 2-3 року навчання.</p>	<p>арпеджована, пальцеві репетиції, подвійні ноти) та крупної (виконання октав, акордів, стрибків).</p> <p>Виконує твір складної форми. Розкриває образний зміст твору, його характерні особливості.</p> <p>Впевнено володіє навичками підбору на слух мелодій з акомпанементами, транспонування етюдів та п'єс у вивчені тональності.</p> <p>Виконує програму випускного іспиту. Дотримується темпової єдності, ритмічної та звуковисотної точності, штрихової культури виконання творів, основних принципів динаміки звуку, агогіки, повного спектру тембральної палітри інструмента.</p> <p>Розкриває образну складову, демонструє ступінь залученості в процес виконання та передачі змісту твору, уважно дослухається до своєї гри.</p> <p>Володіє знаннями та основними виконавськими навичками (зокрема, творчими), має в здобутках концертний репертуар, вміє самостійно розбирати і грати з листа нескладні твори (рівня 2-3 року навчання).</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>	<p>105</p>	

Протягом п'ятого року навчання учень/учениця опановує: 2-4 етюди, 8-10 творів, різних за жанрами, стилями та характером, у тому числі 1 твір складної форми, 1 поліфонічний твір, 1 твір українського композитора або обробку української мелодії, 1-2 твори сучасних композиторів (можливо під фонограму «-»), 1-2 мелодії, розібрані та вивчені учнем/ученицею самостійно, 1-2 мелодії, підібрані на слух з транспонуванням у вивчені тональності, а також твори, які були вивчені в попередні роки навчання і потребують удосконалення.

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять поліфонічний твір, твір складної форми, 2-3 різностильові, різнохарактерні твори.

Під час виконання програми **підсумкового контролю** учень/учениця демонструє:

- виконавську майстерність опанованих у межах навчальної програми технічних навичок, різноманітних прийомів і засобів звуковидобування;
- застосування повного обсягу засобів музичної виразності як елементів музичної мови, що необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору;
- слуховий контроль якості виконання творів;
- впевненість, внутрішню і зовнішню свободу поведінки на сцені, повну концентрацію уваги на втіленні музичного образу, концепції викладу матеріалу.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 100 українських народних пісень і танців для баяна / упор. та обр. М. Різоля. Київ : «Музична Україна», 1991. 208 с.
2. Акордеон, баян, синтезатор : репертуарні збірники. Вип. 1 – 4 / перекл. і обр. О. Давиденка. 2010.
3. Альбом юного баяніста. Вип. 1 – 2 / упоряд. та викон. ред. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013.
4. Бажилин Р. Хрестоматия педагогического репертуара для аккордеона (баяна). Произведения крупной формы. Москва : Издат. дом В. Катанского, 2007. 56 с.
5. Бажилин Р. Детский альбом для аккордеона. Москва : Издат. дом В. Катанского, 2007. 32 с.
6. Бажилин Р. Самоучитель игры на баяне. Аккомпанемент песен. Москва : Издат. дом В. Катанского, 2004. 112 с.
7. Бажилин Р. Школа игры на аккордеоне. Москва : Издат. дом В. Катанского, 2007. 208 с.
8. Беляєв Г. Цикл сюїт «Пори року» / ред. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 20 с.
9. Беляєв Г. Чарівний світ мініатюр / упоряд. та викон. ред. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 36 с.
10. Бойцова Г. Юный аккордеонист. Ч. 2. Москва : «Музыка», 1997. 24 с.
11. Бредис С. В. Музыкальный сюрприз. Сборник пьес для баяна (аккордеона): 3–5 классы ДМШ. Ростов-на-Дону : Феникс, 2012. 101 с.
12. Власов В. Естрадно-джазові композиції для баяна (акордеона). Вип. 1 – 2 / ред.-упоряд. П. Серотюк. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012.
13. Власов В. Альбом для дітей / ред. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 24 с.
14. Власов В. Школа джаза на баяне и аккордеоне. Одесса : Астропринт, 2008. 160 с.
15. Двилянский М. Самоучитель игры на аккордеоне. Москва : Советский композитор, 1990. 118 с.

16. Дейро П. Школа виртуозной игры. Сборник упражнений и этюдов для акордеона. Москва, Ижевск : Институт компьютерных исследований, 2010. 66 с.
17. Денон Т. Вибрані джазові композиції для акордеона (баяна). Вип. 1 – 2 / упоряд. та ред. А. Семешка, В. Пірога. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014.
18. Дербенко Є. Альбом для юнацтва / упоряд. та ред. П. Серотюка. Тернополь : Навчальна книга – Богдан, 2004. 36 с.
19. Дербенко Є. Естрадні п'єси для баяна, (акордеона). Вип. 1 – 3 / упоряд. та ред. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 32 с.
20. Дербенко Є. Калейдоскоп / упоряд. та ред. П. Серотюка. Тернополь : Навчальна книга – Богдан, 2006. 56 с.
21. Доренский А. Эстрадно-джазовые сюиты для баяна или аккордеона. 1 – 3 классы ДМШ : уч.-метод. пособ. Ростов-на-Дону : «Феникс», 2007. 56 с.
22. Доренский А. Эстрадно-джазовые сюиты для баяна или аккордеона. 3 – 5 классы ДМШ : уч.-метод. пособ. Ростов-на-Дону : «Феникс», 2007. 115 с.
23. Доренський О. Ступені майстерності. Вибрані етюди для баяна / упоряд. та викон. ред. П. Серотюка. Тернополь : Навчальна книга – Богдан, 2006. 84 с.
24. Естрадно-джазові композиції для баяна (акордеона). Вип. 1 – 6 / ред. та упоряд. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011 – 2012.
25. Иванов Аз. Руководство по игре на аккордеоне / ред. П. Говорушко. Ленинград : Музыка, 1990. 61 с.
26. Лушников В. Школа игры на аккордеоне. Москва : Музыка, 1990. 192 с.
27. Манько В. Лебедина вірність. П'єси для баяна, акордеона. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 88 с.
28. Марценюк А. Концертні твори для баяна та акордеона : концертний репертуар баяніста, акордеоніста. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 48 с.
29. Марценюк А., Желюк Т. Нотарик : пед. репертуар учня-акордеоніста. Вип. 1 – 3. Луцьк : Вежа-Друк, 2016 – 2017.
30. Марценюк А. Етюди для баяна та акордеона : пед. репертуар учня-акордеоніста. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 44 с.
31. Мирек А. Курс эстрадной игры на аккордеоне. Москва : Велес, 1995. 276 с.
32. Михайлів О. Твори для баяна та акордеона. Тернопіль : [б. в.]. 2011. 96 с.
33. Музична педагогіка та виконавство : зб. ст. Вип. 1 – 6 / упоряд. П. Ф. Серотюка, за заг. ред. проф. А. А. Семешка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009 – 2012.
34. Популярні твори для баяна (акордеона) / упоряд. П. Серотюк. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 20 с.
35. Пуриц І. Г. Гра на баяні : методичні статті. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 232 с.
36. Салій В. Дитячий альбом баяніста (акордеоніста): навч. посіб. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. 40 с.
37. Серотюк П. Баян 1 – 6 клас : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007 – 2012.
38. Табачник Я. П'єси для акордеона. Київ : «Музична Україна», 1991. 72 с.

39. Українські народні пісні та танці в обр. М. Різоля / ред. та упоряд. П. Серотюка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 48 с.

40. Фоссен А. Эстрадно-джазовые сюиты. Вып.1. Санкт-Петербург : Композитор, 2001.

41. Щоденні вправи учня-акордеоніста: метод. рекомендації для муз. школи, муз. відділ. поч. спеціаліст. мист. навч. закл. / автор-уклад. В. Зайцева. Вінниця : Нова Книга, 2005. 52 с.

42. Юному аккордеоністу / сост., исп. ред. Р. Бажилина. Москва : Издат. В. Катанского, 2009. 44 с.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Вячеслава Лукашевичуса : веб-сайт. URL: http://lukashevichus.info/_n_bajan.htm (дата звернення: 15.06.2021).

2. В гостях у Александра Белоусова : веб-сайт. URL: <http://a-v-belousov.narod.ru/index20.htm> (дата звернення: 20.06.2021).

3. Иванько Александр – композиторский сайт : веб-сайт. URL: <https://ivankomusic.com/> (дата звернення: 25.05.2021).

4. Ноти для баяна та акордеона : веб-сайт. URL: <https://accordion.org.ua> (дата звернення: 21.06.2021).

5. Ноти за категоріями : веб-сайт. URL: <https://pianokafe.com/music/> (дата звернення: 03.07.2021).

6. Ноти українських композиторів : веб-сайт. URL: http://ukrnotes.in.ua/Клюменко_baian.php (дата звернення: 05.07.2021).

7. Нотная библиотека классической музыки : веб-сайт. URL: <http://nlib.org.ua/ru/pdf/accordion> (дата звернення: 28.06.2021).

8. Нотный архив Бориса Тараканова : веб-сайт. URL: <http://notes.tarakanov.net/katalog/instrymenti/akkordeon/#instruments=1!page=1!str=> (дата звернення: 04.07.2021).

9. Нотный архив «Все ноты» : веб-сайт. URL: <http://allnotes.info/bayan> (дата звернення: 23.06.2021).

10. Нотний архів Сергія Стельмаха: веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/groups/734735897015798/about/> (дата звернення: 03.07.2021).

11. Форум викладачів по класу акордеона та баяна : веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/groups/2359140890974653/about/> (дата звернення: 29.06.2021).

12. АБВіА. ву. Сайт Ассоциации белорусских баянистов и аккордеонистов : веб-сайт. URL: <http://www.abbia.by/> (дата звернення: 06.07.2021).

13. Accordion Sheet Music : веб-сайт. URL: <https://easyaccordion.com/> (дата звернення: 06.07.2021).

14. GoldAccordion.com. Сообщество аккордеонистов и баянистов : веб-сайт. URL: <https://goldaccordion.com/site/> (дата звернення: 04.07.2021).

15. Musescore : веб-сайт. URL: <https://musescore.com/sheetmusic?instruments=5&sort=relevance> (дата звернення: 06.07.2021).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень/учениця може виконувати окремі фрагменти музичних творів, робить численні помилки, демонструє низький рівень володіння технічними навичками. Відсутня виразність виконання.
Середній	4 – 6	Виконання творів має значну кількість недоліків: зупинки, текстові помилки, невпевненість, слабка динамічна та емоційна виразність. Якість звуковидобування, володіння технічними навичками знаходяться на середньому рівні. Не вдається відтворення художнього змісту музичних творів. Відсутня свобода ігрового апарату.
Достатній	7 – 9	Учень/учениця демонструє необхідні навички та вміння, елементи артистизму, але мають місце певні технічні, темпові недоліки, порушення метроритмічної пульсації, основ міховедення, невпевненість у втіленні образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Впевнене та якісне виконання творів, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, високий технічний рівень виконання, вільне володіння опанованими засобами звуковидобування та прийомами гри. Втілення художнього образу музичного твору з усвідомленим застосуванням визначених засобів музичної виразності. Впевненість, внутрішня і зовнішня свобода виконання, сценічна витримка та артистизм.